

Мистецтво ілюзії та її місце в історії людства

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Описано історію розвитку фокусів. Показано роль ілюзії у житті людей.

Ключові слова: фокус, ілюзія, магія.

Abstract

We describe the history of tricks. The role of illusion in people's lives.

Keywords: trick, illusion, magic.

Фокуси, магія, ілюзії завжди приваблювали людей, дарували незабутні враження і емоції. Мистецтво ілюзії сягає своїм корінням в сиву давнину, коли прийоми і техніка маніпуляції свідомістю людей стали використовуватися не тільки для управління ними (як це робили шамани, жерці), але і для розваги (уявлень факірів). У Середньовіччі з'явилися вже більш професійні артисти: лялькарі, фокусники, які застосовують різні механізми, а також карткові гравці і шулери.

Історія фокусів (ілюзій), цікава тим, що «фальшива магія» в повному розумінні цього слова є наукою, перебуваючи у родинних стосунках з механікою і оптикою. Ця наука має право називатися високим мистецтвом, об'єднуючим практичну театральну видовищність з містичною чарівністю всього того, що нез'ясоване.

Фокусник є творчою особистістю, яка працює виключно поодиноці (або з асистентами другого плану) і заробляє демонстрацією свого мистецтва, а не матеріальними корисними для глядача наслідками і продуктами, які нібито настануть після сеансу «чарівництва», на відміну від шахраїв і шарлатанів.

Однак, протягом майже всієї історії свого існування, фокуси часто виступали шахрайським засобом експлуатації народних забобонів, призначеним в більшій мірі для залякування і підпорядкування натовпу, а не для її розваги.

Фокус-покус (Nocus Pocus) у XVII ст. в Німеччині та Голландії користувалися певною популярністю вистави одного самозваного «чарівника», який називав себе Охес Бохес (насправді так іменувався маг і демон з норвезьких легенд) і використав псевдонім «Фокус покус» (Nocus Pocus) — плутане словосполучення, промовлене ним під час базарного «чаклунства» (повністю воно звучало, як «фокус покус, тонус талонус, ваде целерітер юбео») для того, щоб відвернути увагу глядачів. Дане «закляття» було підхоплене іншими фокусниками і через деякий час стало візитівкою всіх ілюзіоністів.

У російській мові це словосполучення було запозичене в якості основи для поняття, що позначає хитрий трюк або виверт. Примітно, що в германській групі мов слово «фокус» досі використовується лише як оптичний термін, запозичений з латини (focus — вогнище, вогонь).

В кінці XVIII — початку XIX ст. з розвитком машинобудування з'являються механічні ілюзійні іграшки-автомати. Три такі механічні ляльки, які зображували людські фігури, винайшов директор фізико-математичного кабінету Віденського імператорського палацу Фрідріх фон Клаус. Його фігури вміли писати на папері.

Конструктор Жак де Во-канон зробив діючі механічні фігури флейтиста і барабанщика в повний людський зріст і качку, яка вміла крикати, клювати корм і плескати крилами. Угорець Вольфганг фон Кемпелен винайшов фігуру «шахіста», з яким можна було зіграти партію в шахи. Але насправді механічної була тільки рука ляльки, що рухає шахові фігури на дошці, керував ж нею шахіст — людина, яка була всередині.

У XVIII ст. уявлення фокусників удосконалив італієць Джузеппе Пінетті, який став першим показувати фокуси не так на базарних площах, а на справжній театральній сцені. Він зробив це мистецтвом для витонченої публіки, обставив фокуси пишними декораціями, мудрими сюжетами. В англійських газетах того часу збереглися нотатки про його виступи в Лондоні у 1784 р. Пінетті

дивував глядачів своїми можливостями: читав тексти з закритими очима, розрізняв предмети в закритих коробках. Фокусник привернув увагу навіть монарха Англії Георга III, який запросив Пінетті для виступів перед членами королівської сім'ї в Віндзорському замку. Він привіз з собою величезну кількість асистентів, екзотичних тварин, складних механізмів, великих дзеркал.

Після такого виступу Пінетті відправився в міжнародне турне по країнах Європи, на його шляху були Португалія, Франція, Німеччина і навіть Росія. У Санкт-Петербурзі він провів кілька виступів і був запрошений навіть до палацу імператора Павла I. Коли Пінетті їхав з Росії, цар Павло I попросив його здивувати всіх якимось чарами. У той час виїхати з Санкт-Петербурга можна було через 15 застав. Пінетті пообіцяв царю, що він проїде через всі 15 застав одночасно, і слова свого дотримав. Царю принесли 15 доповідей з 15 застав, що Пінетті виїхав саме через кожну заставу. У 1800 р Джузеппе помер у віці 50 років.

Відомий маг Бен Алі часто показував на ярмарці такий трюк. Він підходив до будь-якого торговця, купував у нього пиріжки, на очах у присутніх людей ламав їх навпіл, і в кожному пиріжку виявлялася монетка. Здивований торговець не міг повірити в це диво і починав «перевіряти» всі інші свої пиріжки, в яких, звичайно ж, нічого не було. Глядачі сміялися. Коли Бену Алі в ресторані приносили їжу, він накривав весь стіл покривалом, а коли знімав його, то замість їжі на столі стояв черевик. Черевик знову накривали, і їжа поверталася.

В кінці XVIII — початку XIX ст. в Європі починається промислова революція, з'являються парові двигуни, пароплав, прядильні машини і багато технічних новинок. Фокуси робляться більш технічними та складними, фокусники стають професіоналами — винахідниками складних механічних фокусів.

Місце «чарівників», «магів» і «чарівників» займають «доктори» і «професори», що додають фокусам «науковість» і «серйозність». Це такі «вчені-фокусники», як Жан-Ежен-Робер Уден, якого називають «батьком сучасного фокуса». Сучасні фокусники досі використовують механізми Жана-Ежена-Робера Уден. Нині існує близько 300 тисяч апаратних ілюзійних трюків і близько 50 тисяч трюків, заснованих на спритності рук. Сьогоднішні зірки — це Девід Копперфільд, Пол Деніельс і Ланс Бертон та ін. І нехай сьогодні не залишилося тих, хто вірить в те, що це чари — мистецтво буде жити, адже людям завжди хочеться вірити, що існує щось, чого вони ще не знають. А головне — люди отримують яскраві позитивні емоції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Иллюзионисты и фокусники мира. История появления фокуса-покуса [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://fokusy.kak-nauchitsya.ru/illyuzionisty-i-fokusniki-mira.html#Top>. — Название с экрана.

Антон Євгенійович Косарєв – студент групи 2КН-13, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Науковий керівник: *Світлана Георгіївна Денисюк* – доктор політичних наук, професор кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, svetadenisiyk@gmail.com

Kosarev Anton Y. – 4th year student, Department of information technologies and computer engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

Supervisor: *Denysiuk Svitlana G.* – PhD in Political sciences, professor in social and political sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, svetadenisiyk@gmail.com.